

Utbildningsutskottets betänkande 2024/25:UbU2

Utgiftsområde 15 Studiestöd

Sammanfattning

Utskottet tillstyrker regeringens förslag om anslag för 2025 inom utgiftsområde 15, som uppgår till ca 33,8 miljarder kronor. Utskottet tillstyrker också regeringens förslag om vissa bemyndiganden om ekonomiska åtaganden. Därmed avstyrker utskottet de alternativa budgetförslag som förts fram i motioner. Utskottet avstyrker också de yrkanden om förändrade mål för utgiftsområdet som förts fram i motioner.

Utskottet har följt upp regeringens resultatredovisning för utgiftsområdet i olika avseenden, vilket redovisas i betänkandet.

I betänkandet finns en reservation (S, V, C, MP). I reservationen föreslås att studiestödet ska ha som mål att utjämna skillnader mellan individer och grupper i befolkningen och i och med det bidra till ökad social rättvisa. I betänkandet finns också fyra särskilda yttranden (S, V, C, MP). Ledamöterna från Socialdemokraterna, Vänsterpartiet, Centerpartiet och Miljöpartiet avstår från ställningstagande när det gäller beslutet om statens budget inom utgiftsområde 15 och redovisar i stället sina överväganden i särskilda yttranden.

Behandlade förslag

Proposition 2024/25:1 inom utgiftsområde 15 Studiestöd.

Elva yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2024/25.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	5
Ärendet och dess beredning.....	5
Budgetprocessen i riksdagen	5
Utskottets överväganden.....	7
Mål för utgiftsområde 15.....	7
Utskottets ställningstagande.....	8
Regeringens resultatredovisning för utgiftsområde 15	9
Statens budget inom utgiftsområde 15	12
Utskottets ställningstagande.....	19
Reservation	20
Mål för utgiftsområde 15, punkt 1 (S, V, C, MP)	20
Särskilda yttranden	21
1. Statens budget inom utgiftsområde 15, punkt 2 (S).....	21
2. Statens budget inom utgiftsområde 15, punkt 2 (V)	22
3. Statens budget inom utgiftsområde 15, punkt 2 (C)	22
4. Statens budget inom utgiftsområde 15, punkt 2 (MP)	23
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	25
Propositionen	25
Motioner från allmänna motionstiden 2024/25	25
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens och motionärernas anslagsförslag	27
<i>Bilaga 3</i>	
Regeringens förslag till beställningsbemyndiganden.....	28

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Mål för utgiftsområde 15

Riksdagen avslår motionerna

2024/25:856 av Lorena Delgado Varas m.fl. (V) yrkande 3,

2024/25:3067 av Camilla Hansén m.fl. (MP) yrkande 2 och

2024/25:3219 av Åsa Westlund m.fl. (S) yrkande 10.

Reservation (S, V, C, MP)

2. Statens budget inom utgiftsområde 15

a) Anslagen för 2025

Riksdagen anvisar anslagen för 2025 inom utgiftsområde 15 enligt regeringens förslag.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2024/25:1 utgiftsområde 15 punkt 2 och avslår motionerna

2024/25:1908 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V),

2024/25:2150 av Anders Ådahl m.fl. (C),

2024/25:3067 av Camilla Hansén m.fl. (MP) yrkande 1,

2024/25:3217 av Amanda Lind m.fl. (MP) yrkandena 81, 93 och 101 samt

2024/25:3219 av Åsa Westlund m.fl. (S) yrkandena 3 och 12.

b) Bemyndiganden om ekonomiska åtaganden

Riksdagen bemyndigar regeringen att

1. under 2025 ta upp lån i Riksgäldskontoret för studielån som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 309 500 000 000 kronor,

2. under 2025 ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst de belopp och inom de tidsperioder som regeringen föreslår.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2024/25:1 utgiftsområde 15 punkterna 1 och 3.

Stockholm den 3 december 2024

På utbildningsutskottets vägnar

Fredrik Malm

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Fredrik Malm (L), Åsa Westlund (S)*, Patrick Reslow (SD), Josefin Malmqvist (M), Linus Sköld (S)*, Robert Stenkvist (SD), Oskar Svärd (M), Mats Wiking (S)*, Jörgen Grubb (SD), Aylin Nouri (S)*, Marie-Louise Hänel Sandström (M), Daniel Riazat (V)*, Mathias Bengtsson (KD), Niels Paarup-Petersen (C)*, Anders Alftberg (SD), Camilla Hansén (MP)* och Niklas Sigvardsson (S)*.

* Avstår från ställningstagande under punkt 2, se särskilda yttranden.

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I betänkandet behandlar utskottet regeringens budgetproposition 2024/25:1 i de delar som gäller utgiftsområde 15 Studiestöd och elva motionsyrkanden från allmänna motionstiden 2024/25. Regeringens förslag till riksdagsbeslut finns i bilaga 1. Motionsförslagen finns också i bilaga 1.

I bilagorna 2 och 3 finns en sammanställning av regeringens förslag till anslag för 2025 och beställningsbemyndiganden samt de avvikelser från dessa som Socialdemokraterna, Vänsterpartiet, Centerpartiet och Miljöpartiet föreslår i sina respektive budgetmotioner.

Budgetprocessen i riksdagen

Rambeslutsprocessen

Budgetprocessen innebär bl.a. att riksdagen i ett första steg genom ett beslut fastställer en utgiftsram för varje utgiftsområde. Utgiftsramen anger det belopp som utgiftsområdets anslag högst får uppgå till (11 kap. 18 § tredje stycket riksdagsordningen).

Riksdagen har bifallit regeringens förslag och bestämt utgiftsramen för 2025 för utgiftsområde 15 Studiestöd till 33 793 466 000 kronor (prop. 2024/25:1, bet. 2024/25:FiU1, rskr. 2024/25:49). I detta betänkande föreslår utbildningsutskottet för riksdagen hur anslagen för utgiftsområdet ska fördelas inom utgiftsområdesramen. Riksdagens ställningstagande till anslag och bemyndiganden om ekonomiska åtaganden för utgiftsområdet ska göras genom ett enda beslut (11 kap. 18 § fjärde stycket riksdagsordningen).

Uppföljning av regeringens resultatredovisning

Regeringen ska enligt 10 kap. 3 § budgetlagen (2011:203) lämna en redovisning i budgetpropositionen av de resultat som har uppnåtts i verksamheten i förhållande till de mål som riksdagen har beslutat.

I utskottens uppgifter ingår att följa upp och utvärdera riksdagsbeslut (4 kap. 8 § regeringsformen). Som en del i utskottens uppföljning ingår att behandla den resultatinformation som regeringen presenterar. Riksdagen har beslutat om riktlinjer för bl.a. den löpande uppföljningen av regeringens resultatredovisning (framst. 2005/06:RS3, bet. 2005/06:KU21, rskr. 2005/06:333–335).

Utskottet har mot den bakgrunden gått igenom regeringens resultatredovisning för utgiftsområde 15 i budgetpropositionen. Genomgången är ett underlag för utskottets behandling av budgetpropositionen och för den fortsatta mål- och resultatdialogen med regeringen.

Betänkandets disposition

Betänkandet har disponerats så att utskottet först behandlar motionsyrkanden som gäller målen för utgiftsområdet och efter det den resultatredovisning som regeringen presenterar i propositionen. Därefter behandlar utskottet regeringens förslag i propositionen och de motionsförslag som gäller statens budget inom utgiftsområde 15.

Utskottets överväganden

Mål för utgiftsområde 15

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om förändrade mål för utgiftsområdet.

Jämför reservationen (S, V, C, MP).

Motionerna

I kommittémotion 2024/25:3219 av Åsa Westlund m.fl. (S) yrkande 10 föreslår motionärerna att ett mål för studiestödet ska vara att utjämna skillnader mellan individer och grupper i befolkningen och i och med det bidra till ökad social rättvisa. Samhällsklass och bakgrund spelar enligt motionärerna stor roll för om en person påbörjar en viss utbildning. Motionärerna anför att ett generöst och flexibelt studiestödssystem spelar en central roll i att bryta sådana mönster. De tidigare målen för utgiftsområdet bör därför återinföras.

I kommittémotion 2024/25:856 av Lorena Delgado Varas m.fl. (V) yrkande 3 föreslår motionärerna att det sociala utjämningsmålet inom den statliga studiemedelspolitiken ska återinföras. Att studiestödssystemet ger de studerande social och ekonomisk trygghet är enligt motionärerna en av de viktigaste förutsättningarna för att göra kunskap och utbildning tillgängligt för fler. Social utjämning bör därför vara ett av studiemedelsystemets mest centrala mål.

I kommittémotion 2024/25:3067 av Camilla Hansén m.fl. (MP) yrkande 2 föreslår motionärerna att ett mål för studiestödet ska vara att utjämna skillnader mellan individer och grupper i befolkningen och i och med det bidra till ökad social rättvisa. Motionärerna anför att det är en viktig del av målen för studiestödet och det därför bör återinföras.

Bakgrund

Tidigare mål för utgiftsområdet

Efter förslag från regeringen i budgetpropositionen för 2024 beslutade riksdagen om nya mål för utgiftsområde 15 Studiestöd fr.o.m. 2024 (prop. 2023/24:1, bet. 2023/24:UbU2, rskr. 2023/24:96). De mål för utgiftsområdet som gällde t.o.m. 2023 var följande. Målen för utgiftsområdet är att studiestödet ska verka rekryterande för både kvinnor och män och därmed bidra till ett högt deltagande i utbildning. Det ska vidare utjämna skillnader mellan individer och grupper i befolkningen och i och med det bidra till ökad social

rättvisa. Studiestödet ska även ha en god effekt på samhällsekonomin över tid. Studiestödet i form av bidrag och lån är en del av utbildningspolitiken.

Nuvarande mål för utgiftsområdet

Nuvarande mål för utgiftsområdet är följande. Målen för utgiftsområdet är att studiestödet i form av bidrag och lån är en del av utbildningspolitiken. Studiestödet ska verka rekryterande för kvinnor och män oavsett bakgrund och bidra till ett högt deltagande i utbildning. Studiestödet ska även ha en god effekt på samhällsekonomin över tid.

Målen för studiestödet slogs fast i samband med riksdagens beslut om studiestödsreformen 2001 (prop. 1999/2000:10, bet. 1999/2000:UbU7, rskr. 1999/2000:96), förtydligades i och med riksdagens beslut om budgetpropositionen för 2016 (prop. 2015/16:1, bet. 2015/16:UbU2, rskr. 2015/2016:58) och moderniserades i och med riksdagens beslut om budgetpropositionen för 2024 (prop. 2023/24:1, bet. 2023/24:UbU2, rskr. 2023/24:96).

Skälen för förslaget om förändrade mål

Regeringen angav i budgetpropositionen för 2024 bl.a. följande skäl till förslaget att målen skulle förändras (prop. 2023/24:1 utg.omr. 15 avsnitt 2.3.1). Det finns en nära och tydlig koppling mellan dagens rekryterande och utjämnande mål. Båda målen syftar till att studiestödet ska bidra till att personer som annars inte skulle ha påbörjat studier gör det. Det rekryterande målet är dock av mer generell karaktär, dvs. studiestödet bör vara utformat på ett sådant sätt att det rekryterar bredare grupper till studier. Det utjämnande målet har däremot definierats som att studiestödet ska vara selektivt rekryterande, dvs. att det bör vara utformat på ett sådant sätt att det i vissa fall specifikt riktar sig till att rekrytera särskilda grupper till studier. För att förtydliga att det rekryterande målet ska gälla lika för alla föreslår regeringen att dagens rekryterande och utjämnande mål slås ihop till ett nytt mål som ska vara att studiestödet ska verka rekryterande för kvinnor och män oavsett bakgrund och bidra till ett högt deltagande i utbildning. Genom det nya målet kommer enligt regeringen även redovisningen av utgiftsområdets resultat att bli tydligare för riksdagen.

Utskottets ställningstagande

Utskottet tog ställning till regeringens förslag till förändrade mål för utgiftsområde 15 i betänkandet 2023/24:UbU2. Utskottet instämde då i regeringens bedömning att det fanns ett behov av att förtydliga målen för utgiftsområdet så att det rekryterande målet gäller lika för alla. Utskottet välkomnade därför förslaget att slå ihop det utjämnande och rekryterande målet till ett nytt mål. Riksdagen beslutade i enlighet med detta. Utskottet ser ingen anledning att nu göra någon annan bedömning och avstyrker därför motionerna 2024/25:856 (V) yrkande 3, 2024/25:3067 (MP) yrkande 2 och 2024/25:3219 (S) yrkande 10.

Regeringens resultatredovisning för utgiftsområde 15

Utskottet har granskat regeringens resultatredovisning för utgiftsområde 15 i budgetpropositionen. Nedan återges kortfattat resultatredovisningen i här relevanta delar. Därefter följer utskottets bedömning av resultatredovisningen och av regeringens bedömning av måluppfyllelsen.

Propositionen

Utgiftsområdets omfattning

Utgiftsområdet Studiestöd omfattar utgifter för ekonomiskt stöd till enskilda under studier och utgifter för vissa studiesociala insatser. Även utgifter för hanteringen av studiestöden, som huvudsakligen sköts av Centrala studiestödsnämnden (CSN), och ärendehantering inom Överklagandenämnden för studiestöd (ÖKS) hör till utgiftsområdet.

Mål för utgiftsområdet

Målen för utgiftsområdet är att studiestödet i form av bidrag och lån är en del av utbildningspolitiken. Studiestödet ska verka rekryterande för kvinnor och män oavsett bakgrund och bidra till ett högt deltagande i utbildning. Studiestödet ska även ha en god effekt på samhällsekonomin över tid.

Resultatredovisning för utgiftsområdet

Regeringen anger att utgiftsområdets mål har moderniserats genom att det bl.a. har förtydligats att det rekryterande målet ska gälla lika för alla. De nya målen gäller sedan den 1 januari 2024. De resultat som redovisas i denna proposition avser emellertid 2023 och därför redovisas resultaten mot de äldre målen. Regeringen anger att det i budgetpropositionen för 2026 kommer att presenteras en reviderad resultatredovisning och indikatorer utifrån de nya målen och att därför har inte några förändringar av indikatorerna genomförts nu.

Regeringen har valt ut 15 indikatorer för att mäta måluppfyllelsen för utgiftsområdet. Indikatorerna är grupperade efter vilken effekt de mäter måluppfyllelsen för. Regeringen använder 6 indikatorer för att mäta studiestödets rekryterande effekt, 4 indikatorer för att mäta dess utjämnande effekt och 5 indikatorer för att mäta studiestödets effekt på samhällsekonomin. Resultatredovisningen är uppdelad i tre avsnitt som motsvarar de tre målområdena. I varje avsnitt redovisas resultat som är kopplade till indikatorerna. Resultaten presenteras genomgående efter kön.

Statistik över de indikatorer som redovisas kommer främst från CSN:s databas med officiell statistik inom studiestödsområdet. De senaste uppgifterna avser 2023. Regeringens ambition är att redovisa resultat för indikatorerna i tabeller och diagram med så långa tidsserier som möjligt. Av de 13 tabeller och diagram som finns i resultatredovisningsavsnittet är det 6 som redovisar tidsserier som är minst 10 år. I övriga tabeller och diagram har dock tidsserierna jämfört med föregående år kompletterats med resultat för

ytterligare ett år. Majoriteten av tidsserierna redovisar nu utvecklingen för åtta år eller mer. Tidsseriernas början utgår i många fall från det startår som finns tillgängligt i CSN:s databas.

Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Avsnittet Regeringens bedömning av måluppfyllelsen är strukturerat efter målen för studiestödet och innehåller följande tre avsnitt:

- Studiestödets rekryterande effekt
- Studiestödets utjämnande effekt
- Studiestödets effekt på samhällsekonomin.

I avsnitten används genomgående beskrivande underrubriker som tydligt kan relateras till indikatorerna. I varje avsnitt kommenteras också effektförändringen för respektive indikator. För varje avsnitt presenterar regeringen en samlad bedömning av måluppfyllelsen under en särskild rubrik.

Regeringens bedömning är att måluppfyllelsen för studiestödets rekryterande effekt är oförändrad och därmed fortsatt hög. Många personer väljer att påbörja studier i Sverige med studiemedel, särskilt studerande på eftergymnasial nivå. Detta innebär enligt regeringen att studiemedlen är attraktiva och rekryterande till studier. Vidare framhålls att lånebenägenheten totalt sett har ökat, vilket visar att studiestödet är en betydelsefull inkomstkälla för de studerande särskilt i ekonomiskt svåra tider. Att andelen med tilläggs lån är oförändrad och inte minskat visar enligt regeringen att personer med tidigare förvärvsinkomster rekryteras till studier. Regeringen konstaterar också att studiemedlens allmänna köpkraft har ökat.

Regeringens bedömning är att måluppfyllelsen för studiestödets utjämnande effekt är på en oförändrad nivå och därmed fortsätter att vara hög. Att studiestödet ska ha en utjämnande effekt innebär att det ska fungera selektivt rekryterande för särskilda grupper. Studiestartsstödet, det högre bidraget inom studiemedlen och omställningsstudiestödet är exempel på delar inom studiestödet som ska fungera selektivt rekryterande. Regeringen bedömer att måluppfyllelsen fortsätter att vara hög trots att andelen som studerar med extra tillägg och antalet studerande med studiestartsstöd har minskat.

När det gäller studiestödets effekt på samhällsekonomin menar regeringen att resultatet av de indikatorer som redovisas tyder på att måluppfyllelsen har förbättrats något jämfört med föregående år och fortsätter att vara god. Enligt regeringen innebär målet att studiestödet ska ha en god effekt på samhällsekonomin över tid att systemet ska vara hållbart både ur ett samhällsekoniskt perspektiv och ur den enskildes perspektiv. Samtidigt är det också av stor vikt att studielån betalas tillbaka i sin helhet. Andelen inbetalt årsbelopp har ökat för samtliga låntagare och ökningen är som störst bland de som är bosatta utomlands. Det betyder att studielån i allt högre utsträckning återbetalas fullt ut. Det indikerar enligt regeringen att systemet fortsätter att bli mer samhällsekoniskt hållbart i dessa avseenden.

Resultatredovisningen avslutas med en sammanfattande kommentar över måluppfyllelsen för hela utgiftsområdet. Sammanvägt bedömer regeringen att de redovisade indikatorerna visar att måluppfyllelsen inom utgiftsområdet har ökat något och fortsätter att vara hög. Det mer övergripande målet, att studiestödet i form av bidrag och lån är en del av utbildningspolitiken, är enligt regeringen svårare att mäta. Enligt regeringen visar dock den redovisade analysen sammantaget att studiestödet bidrar till ett högt deltagande i utbildning och att det är en viktig och välfungerande del av utbildningspolitiken.

Utskottets bedömning

Utskottet ser positivt på det pågående arbetet med att utveckla mål- och resultatstyrningen i budgetpropositionen utifrån de nya målen för utgiftsområdet. En tydlig och ändamålsenlig resultatredovisning är en viktig del i styrkedjan. Utskottet uppskattar en fortsatt dialog.

I det följande redovisas de iakttagelser som utskottet gjort med anledning av resultatredovisningen i budgetpropositionen för 2025.

Resultatredovisningen

Utskottet konstaterar att samtliga tabeller och diagram i resultatredovisningen är desamma som föregående år och att flertalet nu omfattar eller närmar sig tidsserier som redovisar resultat för minst tio år. Utvecklingen är positiv, i de fall det är möjligt önskar utskottet tidsserier som är minst tioåriga för tabeller och diagram.

Det finns 15 indikatorer för utgiftsområdet och de är desamma som föregående år. Liksom föregående år redovisar regeringen alla indikatorer under vart och ett av de tre målen vilket är positivt. Det är även positivt att de uppgifter som redovisas tydligt kan kopplas till indikatorerna. Utskottet välkomnar också de korta beskrivningar av hur indikatorerna bidrar till måluppfyllelsen som resultatredovisningen har kompletterats med.

Regeringen anger att det i budgetpropositionen för 2026 kommer att presenteras en reviderad resultatredovisning och indikatorer utifrån de nya målen och att inga förändringar av indikatorerna därför har genomförts nu. I arbetet med att revidera resultatredovisningen inför nästa års budgetproposition vill utskottet understryka vikten av långsiktighet och att indikatorerna kan följas under en längre tid. Utskottet vill också framhålla att det är önskvärt att det finns beskrivningar av hur de indikatorer som valts ut bidrar till förståelsen av måluppfyllelsen.

Sedan den 1 januari 2023 beviljas det nya studiestödet omställningsstudiestöd. Enligt regeringen finns inte tillräckligt med resultat för att på ett ändamålsenligt sätt kunna mäta stödets påverkan på måluppfyllelsen då stödet är så nytt. Någon indikator har därför inte heller ännu tagits fram. Regeringen redovisar dock vissa centrala slutsatser och resultat från statistik för 2023 och analyser som CSN har tagit fram. Utskottet välkomnar att regeringen har

inkluderat viss statistik över omställningsstudiestödet och ser fram emot att följa den fortsatta resultatredovisningen och analysen av stödet i kommande budgetpropositioner.

Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Utskottet anser att regeringens bedömning av måluppfyllelsen innehåller en utförlig analys av måluppfyllelsen för de tre målen med kommentarer om samtliga indikatorer. Avsnittet avslutas med en samlad kommentar om måluppfyllelsen för hela utgiftsområdet. Enligt utskottet kopplar innehållet i avsnittet samman relationen mellan mål, indikatorer, resultat och bedömning av måluppfyllelse på ett tydligt sätt.

Statens budget inom utgiftsområde 15

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen anvisar anslagen för 2025 inom utgiftsområde 15 Studiestöd enligt regeringens förslag och lämnar de bemyndiganden som regeringen har begärt. Motionärernas alternativa förslag till statens budget för 2025 inom utgiftsområde 15 avslås.

Jämför särskilt yttrande 1 (S), 2 (V), 3 (C) och 4 (MP).

Propositionen

Politikens inriktning

Studiestödet möjliggör studier

Det svenska studiestödet är, och ska enligt regeringen fortsätta att vara, ett av världens mest generösa studiestödssystem. Ett väl avvägt studiestödssystem skapar förutsättningar för såväl enskilda som för Sverige som nation att växa med kunskap och bidrar till samhällets utveckling. Studiestödet är enligt regeringen grundläggande för en jämlik utbildning och ger alla, oavsett kön och bakgrund, möjlighet att studera.

Flexibla och väl anpassade beloppsnivåer möjliggör komplettering av tidigare studier eller vidare studier på en högre nivå oavsett ekonomiska förutsättningar. På så sätt slår studiestödssystemet enligt regeringen vakt om ett bildningsideal samtidigt som det bidrar till en bättre kompetensförsörjning.

Regelförenklingar och mer resurser för administration leder till en effektivare handläggning av omställningsstudiestödet

Sedan januari 2023 finns ett nytt omställningsstudiestöd för att förbättra förutsättningarna för vuxna att finansiera studier som kan stärka deras framtida ställning på arbetsmarknaden och därmed förbättra omställningen på arbetsmarknaden. Intresset för stödet har initialt varit större än vad som tidigare beräknats. Enligt regeringen har det stora intresset, en kort tid för införandet

av reformen och ett komplext regelverk skapat långa handläggningstider hos Centrala studiestödsnämnden (CSN) som är den ansvariga myndigheten. För att CSN ska få förutsättningar att klara av den stora ärendemängden föreslår regeringen att CSN ska få utökade resurser under 2025. Regeringen bedömer att detta, tillsammans med de förslag till regelförenklingar som regeringen lämnat (prop. 2023/24:168), kommer att öka sannolikheten för att studerande får ett beslut om omställningsstudiestöd i tid för sina planerade studier.

Studiestödssystemet ses över

Regeringen anser att det finns behov av en översyn av studiestödssystemets samtliga beståndsdelar förutom omställningsstudiestöd, studiehjälp och vissa mindre stöd. Utgångspunkterna för översynen bör enligt regeringen vara ett studiestödssystem som är följsamt mot dagens och framtida utbildningssystem och arbetsmarknadens behov. Effektiviteten i rekryteringen till studier ska öka och utgångspunkterna för när nya utbildningar ska ge rätt till studiestöd bör ses över. Studiestödet ska enligt regeringen också bidra till en ökad genomströmning vid högre utbildning samtidigt som tryggheten för de studerande värnas och de studerandes skuldsättning beaktas.

Studiestartsstödet avvecklas från 2026

Det finns enligt regeringen starka skäl till att avveckla studiestartsstödet. Studiestartsstödet är avsett för personer med kort tidigare utbildning men volymerna är låga och har minskat över tid. Det finns också indikationer på att stödet inte går till avsedd målgrupp, vilket enligt regeringen innebär att det finns en risk för felaktiga utbetalningar. Regeringen anser därför att det är angeläget att stödet fasas ut och föreslår att medlen minskas för 2025 och att stödet är helt avvecklat till den 1 januari 2026. Regeringen avser att återkomma till riksdagen med en proposition om avvecklande av studiestartsstödet.

Regeringens bedömning om höjd kostnadsersättning för lärlingar i den gymnasiala lärlingsutbildningen

Regeringen bedömer att kostnadsersättning till lärlingar i den gymnasiala lärlingsutbildningen och lärlingsliknande utbildning inom introduktionsprogram bör höjas med 500 kronor per månad för att därefter uppgå till 1 500 kronor per månad. Den nya beloppsnivån bör tillämpas för studier som bedrivs fr.o.m. den 1 januari 2025.

Regeringen anger följande skäl för sin bedömning. Nivån på lärlingsersättningen bör höjas för att ingen ska behöva välja bort en lärlingsutbildning av ekonomiska skäl. Lärlingsersättningen syftar till att öka attraktionskraften för de berörda utbildningarna genom att ge ett ekonomiskt bidrag för att täcka extra kostnader i form av mat och resor som en lärlingsutbildning kan medföra. Ersättningsbeloppet är inte indexerat och följer därmed inte kostnadsutvecklingen i samhället. Kostnaderna i samhället har ökat och regeringen bedömer därför att det finns behov av att höja lärlingsersättningen med 500 kronor per månad.

Anslagen

I detta avsnitt sammanfattas regeringens budgetförslag (se propositionen avsnitt 2.11). I propositionen återfinns under varje anslag anslagsutvecklingen över tid i en tabell: utfall och anslagssparande för 2023, anslag och utgiftsprognos för 2024, regeringens förslag för 2025 och regeringens beräkning av anslaget för 2026 och 2027. För varje anslag redovisar regeringen också det tänkta ändamålet. Under respektive anslag återfinns regeringens närmare överväganden med förslag till anslagsnivå och beräknad anslagsnivå för kommande år. Av tabellen Förändringar av anslagsnivån framgår om anslagsförändringen är en följd av pris- och löneomräkning, beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder, makroekonomisk utveckling, förändrade volymer, överföring till eller från andra anslag eller övrigt. Regeringen föreslår även att riksdagen ska bemyndiga regeringen att dels besluta om ekonomiska åtaganden inom ett anslag, dels under 2025 ta upp lån i Riksgäldskontoret för studielån.

Anslaget 1:1 Studiehjälp

Regeringen anger att anslaget får användas för utgifter för studiehjälp i form av studiebidrag, extra tillägg och inackorderingstillägg enligt studiestödslagen (1999:1395). Anslaget får användas för utgifter för ersättning till svenska elever utomlands för vissa resor. Anslaget får användas för utgifter för kostnadsersättning till elever i gymnasial lärlingsutbildning och annan lärlingsliknande utbildning.

Regeringen föreslår att anslaget anvisas 4 544 297 000 kronor för 2025.

Regeringen bedömer att utgifterna för studiebidraget, inackorderingstillägget och det extra tillägget minskar med 43 965 000 kronor under 2025. Åren 2026 och 2027 beräknas utgifterna öka med 15 955 000 kronor respektive 69 045 000 kronor jämfört med vad som har anvisats för 2024.

Regeringen gör i propositionen bedömningen att den s.k. lärlingsersättningen bör höjas med 500 kronor per månad till 1 500 kronor per månad (se ovan). Anslaget ökas därför med 70 000 000 kronor 2025. För 2026 och 2027 beräknas anslaget öka med motsvarande belopp.

Anslaget 1:2 Studiemedel

Regeringen anger att anslaget får användas för utgifter för studiemedel i form av studiebidrag och tilläggsbidrag enligt studiestödslagen (1999:1395). Anslaget får användas för utgifter för statlig ålderspensionsavgift för studiebidrag enligt lagen (1998:676) om statlig ålderspensionsavgift. Anslaget får användas för utgifter för retroaktiva utbetalningar av vissa former av studiestöd som upphört.

Regeringen föreslår att anslaget anvisas 20 438 576 000 kronor för 2025.

Anslaget ökas med 306 000 000 kronor 2025 eftersom regeringen föreslår ökade medel för fler utbildningsplatser på regional yrkesinriktad vuxenutbildning (regionalt yrkesvux), vilket leder till ökad efterfrågan på studiemedel.

Anslaget ökas med 13 860 000 kronor 2025 eftersom regeringen föreslår ökade medel för fler utbildningsplatser inom universitet och högskola, vilket leder till ökad efterfrågan på studiemedel. För 2026 och 2027 beräknas anslaget öka med motsvarande belopp.

För att finansiera andra prioriterade reformer föreslås att medel som rör det högre bidraget inom studiemedlen minskas. Anslaget minskas därför med 200 000 000 kronor 2025. För 2026 och 2027 beräknas anslaget minska med 400 000 000 kronor.

Anslaget beräknas öka med 16 000 000 kronor 2027 eftersom läkarutbildningen har förlängts med en termin, vilket leder till ökad efterfrågan på studiemedel.

Anslaget 1:3 Omställningsstudiestöd

Regeringen anger att anslaget får användas för utgifter för omställningsstudiebidrag enligt lagen (2022:856) om omställningsstudiestöd. Anslaget får användas för utgifter för statlig ålderspensionsavgift för omställningsstudiebidrag enligt lagen (1998:676) om statlig ålderspensionsavgift.

Regeringen föreslår att anslaget anvisas 4 877 000 000 kronor för 2025.

För 2026 och 2027 beräknas anslaget till 7 339 000 000 kronor respektive 7 751 045 000 kronor.

Anslaget 1:4 Statens utgifter för räntor på studielån

Regeringen anger att anslaget får användas för statens utgifter som rör nedsättning av räntor på studielån, för ränteutgifter på lån för återkrav av studiemedel och för avgifter till Riksgäldskontoret för studielån upplånade efter 1988 enligt studiestödslagen (1973:349), studiestödslagen (1999:1395) och lagen (1983:1030) om särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa.

Regeringen föreslår att anslaget anvisas 2 319 551 000 kronor för 2025.

Anslaget ökas med 140 000 kronor 2025 med anledning av regeringens förslag om ökade medel för fler utbildningsplatser inom universitet och högskola, vilket leder till ökad efterfrågan på studiemedel. För 2026 och 2027 beräknas anslaget öka med motsvarande belopp.

Anslaget beräknas öka med 400 000 kronor 2026 och för 2027 beräknas anslaget öka med 600 000 kronor med anledning av att regeringen har lämnat förslag om att beräkning av omställningsstudielånets storlek ska förenklas (se prop. 2023/24:168 s. 35–38). Detta leder till ökad utlåning av studielån och ökade utgifter för räntor på studielån.

Anslaget 1:5 Bidrag till kostnader vid viss gymnasieutbildning och vid viss föräldrautbildning i teckenspråk

Regeringen anger att anslaget får användas för utgifter för bidrag till vissa funktionshindrade elever i gymnasieskolan (Rg-bidrag). Anslaget får även användas för utgifter för bidrag till kursdeltagare i teckenspråkutbildning för föräldrar till barn som för kommunikation är beroende av teckenspråk (TUFF). Anslaget får användas för utgifter för statlig ålderspensionsavgift enligt lagen (1998:676) om statlig ålderspensionsavgift för bidrag till kursdeltagare i

TUFF-utbildning. Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till anordnare av TUFF-utbildning.

Regeringen föreslår att anslaget anvisas 63 150 000 kronor för 2025.

Anslaget ökas med 1 000 000 kronor 2025 för att öka antalet undervisningstimmar i teckenspråksutbildning för vissa föräldrar. För 2026 och 2027 beräknas anslaget öka med motsvarande belopp.

Anslaget 1:6 Bidrag till vissa studiesociala ändamål

Regeringen anger att anslaget får användas för utgifter för produktion och distribution av kurslitteratur för högskolestuderande personer som har en funktionsnedsättning i form av läsnedsättning och för utvecklingsprojekt i syfte att effektivisera verksamheten.

Regeringen föreslår att anslaget anvisas 27 000 000 kronor för 2025.

Bemyndigande

Regeringen föreslår att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2025 för anslaget beställa produktion av studielitteratur som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 4 000 000 kronor 2026.

Regeringen anger som skäl för förslaget att Myndigheten för tillgängliga medier ansvarar för produktion av studielitteratur för högskolestuderande personer som har en funktionsnedsättning i form av läsnedsättning. Produktionen sker i form av beställningar under 2025 som innebär utgifter följande budgetår.

Anslaget 1:7 Studiestartsstöd

Regeringen anger att anslaget får användas för utgifter för studiestartsstöd och tilläggsbidrag.

Regeringen föreslår att anslaget anvisas 300 000 000 kronor för 2025.

Anslaget minskas med 100 000 000 kronor 2025 med anledning av att regeringen bedömer att studiestartsstödet bör avvecklas. Från och med 2026 beräknas anslaget minska med 400 000 000 kronor.

Anslaget 1:8 Centrala studiestödsnämnden

Regeringen anger att anslaget får användas för Centrala studiestödsnämndens förvaltningsutgifter.

Regeringen föreslår att anslaget anvisas 1 204 748 000 kronor för 2025.

Anslaget ökas med 50 000 000 kronor 2025 för att ge CSN ekonomiska förutsättningar att klara av den stora ärendemängden vad gäller det nya omställningsstudiestödet.

Anslaget beräknas minska med 9 000 000 kronor fr.o.m. 2027 då CSN:s kostnader för bankavgifter minskar med anledning av att utbetalningar från CSN kommer att administreras av Utbetalningsmyndigheten fr.o.m. den 1 januari 2027.

Anslaget 1:9 Överklagandenämnden för studiestöd

Regeringen anger att anslaget får användas för Överklagandenämnden för studiestöds förvaltningsutgifter.

Regeringen föreslår att anslaget anvisas 19 144 000 kronor för 2025.

Bemyndigande om lån i Riksgäldskontoret

Regeringen föreslår att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2025 ta upp lån i Riksgäldskontoret för studielån som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 309 500 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag är följande. Den totala skulden för studielån i Riksgäldskontoret beräknas uppgå till ca 288 249 000 000 kronor vid utgången av 2024. Nettoupplåningen för 2025 beräknas till omkring 17 348 000 000 kronor, beslut om återkravskapital till 380 000 000 kronor, avskrivningar till 680 000 000 kronor och konvertering av äldre lån till lån upptagna i Riksgäldskontoret till ca 500 000 kronor.

Motionerna

Socialdemokraterna

I kommittémotion 2024/25:3219 av Åsa Westlund m.fl. (S) yrkande 3 anför motionärerna bl.a. att studiemedlets bidragsdel ska höjas för att ännu fler ska få ekonomiska förutsättningar att studera vidare. Vidare ser motionärerna möjligheten till en höjd bidragsdel i studiemedlet som avgörande för att motivera grupper med låg utbildning att studera och därmed förbättra sina möjligheter att få anställning och egen försörjning.

I yrkande 12 föreslår motionärerna i förhållande till regeringens förslag en ökning av anslaget 1:2 *Studiemedel* med 774 000 000 kronor för att höja studiebidraget med 200 kronor per månad under 2025.

Vänsterpartiet

I partimotion 2024/25:1908 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) föreslår motionärerna i förhållande till regeringens förslag ökning på anslagen 1:2 *Studiemedel* med 320 000 000 kronor och 1:7 *Studiestartsstöd* med 300 000 000 kronor.

Den föreslagna ökningen av anslaget 1:2 *Studiemedel* ska enligt motionärerna gå till ökade kostnader för studiemedel då antalet utbildningsplatser på läkar-, sjuksköterske- och bibliotekarieutbildningarna byggs ut. Motionärerna vill vidare införa en möjlighet att skriva av studieskulder för vårdutbildade som väljer att bo och arbeta i glesbefolkade regioner. Motionärerna avvisar också den effektivisering av det högre bidraget som regeringen föreslår.

För att ge fler möjlighet att studera föreslår motionärerna en ökning av anslaget 1:7 *Studiestartsstöd*.

Centerpartiet

I kommittémotion 2024/25:2150 av Anders Ådahl m.fl. (C) föreslår motionärerna i förhållande till regeringens förslag ökning på anslagen 1:2 *Studiemedel* med 63 000 000 kronor och 1:8 *Centrala studiestödsnämnden* med 50 000 000 kronor. Motionärerna föreslår en minskning av anslaget 1:7 *Studiestartsstöd* med 200 000 000 kronor.

Den föreslagna ökningen på 1:2 *Studiemedel* ska enligt motionärerna tillföras studiemedel vid yrkeshögskola då antalet studieplatser byggs ut.

För att stärka handläggningen av omställningsstudiestödet föreslår motionärerna en ökning av anslaget 1:8 *Centrala studiestödsnämnden*.

Motionärerna anser vidare att det är rätt att studiestartsstödet avvecklas men menar att detta kan ske snabbare än vad regeringen föreslår och därför föreslås anslag 1:7 *Studiestartsstöd* minska.

Miljöpartiet

I partimotion 2024/25:3217 av Amanda Lind m.fl. (MP) yrkande 81 föreslår motionärerna att ukrainska flyktingar ska få bättre möjligheter till utbildning som gör det möjligt för dem att få ett arbete i Sverige.

I yrkande 93 föreslår motionärerna att studenters ekonomiska trygghet ska förbättras. En del i detta är att höja studiebidraget med 300 kronor i månaden. Motionärerna anför att detta skapar bättre förutsättningar för att fler ska välja att vidareutbilda sig och för att de som väljer att vidareutbilda sig ska klara sig ekonomiskt.

I yrkande 101 föreslår motionärerna att det tillförs medel till omställningsstudiestödet då efterfrågan är stor och många sökande har blivit utan stödet på grund av administrativa kapacitetsbrister hos CSN.

I kommittémotion 2024/25:3067 av Camilla Hansén m.fl. (MP) yrkande 1 föreslår motionärerna i förhållande till regeringens förslag ökning på anslagen 1:1 *Studiehjälp* med 800 000 000 kronor, 1:2 *Studiemedel* med 1 490 000 000 kronor, 1:5 *Bidrag till kostnader vid viss gymnasieutbildning och vid viss föräldrautbildning i teckenspråk* med 5 000 000 kronor och 1:8 *Centrala studiestödsnämnden* med 50 000 000 kronor.

Motionärerna anför att nivån på studiebidraget för elever i gymnasieskolan ska skyddas genom att indexeras och föreslår därför en höjning av anslaget 1:1 *Studiehjälp*.

Den föreslagna ökningen av anslaget 1:2 *Studiemedel* ska enligt motionärerna gå till att höja studiemedlen med 300 kronor i månaden för att stärka studenters ekonomiska trygghet. Den föreslagna höjningen av anslaget ska också möjliggöra att fler ukrainska flyktingar i Sverige får tillgång till studiemedel.

För att fler anhöriga ska kunna erbjudas ytterligare timmar för teckenspråksutbildning föreslår motionärerna en höjning av anslaget 1:5 *Bidrag till kostnader vid viss gymnasieutbildning och vid viss föräldrautbildning i teckenspråk*.

För att CSN ska få förutsättningar att hantera ansökningar om omställningsstudiestöd föreslår motionärerna att anslaget 1:8 *Centrala studiestödsnämnden* ökar.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill inledningsvis framhålla att det svenska studiestödet är, och ska fortsätta vara, ett av världens mest generösa. Ett väl avvägt studiestödssystem skapar förutsättningar både för enskilda och för Sverige som nation att växa med kunskap och bidra till samhällets utveckling. Studiestödet är grundläggande för en jämlik utbildning och ger alla, oavsett bakgrund, möjlighet att studera.

I motionsyrkandena lämnas förslag om öknings- och minskningar av anslagen inom utgiftsområdet i förhållande till regeringens förslag. Det gäller bl.a. förslag om höjda nivåer inom studiebidraget, om nivån för studiestartsstödet och ytterligare medel till CSN för att hantera ansökningar om omställningsstudiestödet. När det särskilt gäller frågor om omställningsstudiestödet kan utskottet konstatera att intresset för stödet blivit större än vad som tidigare beräknats och att administrationen av stödet är komplex och tidskrävande. Utskottet välkomnar därför den tillfälliga höjning av anslaget till CSN som regeringen föreslår för att ge myndigheten ekonomiska förutsättningar att klara av den stora ärendemängden. Den tillfälliga höjningen tillsammans med de beslutade regelförenklingarna för stödet (prop. 2023/24:168, bet. 2024/25:UbU5, rskr. 2024/25:30) ökar sannolikheten för studerande att få beslut om omställningsstudiestöd i tid inför sina planerade studier.

Sammanfattningsvis anser utskottet att regeringens förslag till anslag och bemyndiganden inom utgiftsområde 15 är väl avvägda. Därmed tillstyrker utskottet punkterna 1–3 i propositionen om anslag och bemyndiganden och avstyrker motionerna.

Reservation

Mål för utgiftsområde 15, punkt 1 (S, V, C, MP)

av Åsa Westlund (S), Linus Sköld (S), Mats Wiking (S), Aylin Nouri (S), Daniel Riazat (V), Niels Paarup-Petersen (C), Camilla Hansén (MP) och Niklas Sigvardsson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2024/25:856 av Lorena Delgado Varas m.fl. (V) yrkande 3,

2024/25:3067 av Camilla Hansén m.fl. (MP) yrkande 2 och

2024/25:3219 av Åsa Westlund m.fl. (S) yrkande 10.

Ställningstagande

Steget att påbörja en utbildning och ta studielån kan upplevas som olika stort för olika människor. Tyvärr spelar fortfarande samhällsklass, var i landet du bor och bakgrund stor roll för om man ska påbörja en viss utbildning eller ej. Ett generöst och flexibelt studiestödssystem har en central roll för att bryta dessa mönster och för att göra kunskap och utbildning tillgängligt för fler. I budgetpropositionen för 2024 föreslog regeringen plötsligt att målet för studiestödssystemet skulle ändras och riksdagsmajoriteten beslutade i enlighet med detta. Lydelsen att studiestödet ska utjämna skillnader mellan individer och grupper i befolkningen och i och med det bidra till ökad social rättvisa ströks ur målformuleringen. Med detta förändrade regeringen, till synes helt utan beredning, i grunden att studiestödssystemet ska verka utjämnande, vilket är mycket anmärkningsvärt.

Vi vill att studiestödet ska ha som mål att utjämna skillnader mellan individer och grupper i befolkningen och i och med det bidra till ökad social rättvisa, dvs. att de tidigare målen för utgiftsområdet ska återinföras.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförs ovan.

Särskilda yttranden

1. Statens budget inom utgiftsområde 15, punkt 2 (S)

Åsa Westlund (S), Linus Sköld (S), Mats Wiking (S), Aylin Nouri (S) och Niklas Sigvardsson (S) anför:

Socialdemokraternas samlade förslag när det gäller statens budget finns i partimotion 2024/25:3199. Motionen behandlas i betänkande 2024/25:FiU1, och vårt samlade förslag framgår av reservation 1 i det betänkandet. I den motionen finns också ett förslag till ram för utgiftsområde 15. Socialdemokraternas förslag till statens budget för 2025 inom utgiftsområde 15 läggs fram i kommittémotion 2024/25:3219. Eftersom riksdagen genom sitt beslut den 27 november 2024 i det första steget av budgetprocessen har gett budgetpolitiken en annan inriktning än den vi önskar avstår vi från ställningstagande när det gäller statens budget för 2025 inom utgiftsområde 15. I stället lägger vi fram ett särskilt yttrande om vår politik inom utgiftsområdet. Socialdemokraternas budgetalternativ innebär följande satsningar utöver regeringens förslag.

Sverige ska vara ett tryggt land där människor genom hela livet kan utbilda sig för att ta de jobb som växer fram. I en alltmer kunskapsintensiv ekonomi ställs högre krav på förnyade kunskaper. Ett generöst studiemedelssystem gör att människor med olika ekonomiska förutsättningar kan utbilda sig. Det är bra för såväl individen som samhället, men också nödvändigt om vi ska kunna möta de stora behoven av utbildad personal som finns i landet. Det är viktigt för en jämlik tillgång till välfärd i hela landet, för att bryta segregationen, klara klimatomställningen och för att bygga Sverige starkt. Studiestödssystemet ska möjliggöra för människor att söka sig vidare till studier efter slutförd skolgång, eller att senare i livet återuppta sina studier.

Vi vill ge fler människor möjlighet till utbildning och möjlighet till ett livslångt lärande. Steget att påbörja en utbildning och ta studielån kan upplevas som olika stort för olika människor. Vår utgångspunkt är att det ska vara möjligt att klara sin försörjning under studietiden utan inkomster från arbete eller ekonomiskt stöd från anhöriga. Vi ser möjligheten till höjd bidragsdel som avgörande för att motivera grupper med låg utbildning att studera och därmed förbättra sina möjligheter att få anställning och egen försörjning.

Kostnadskrisen har slagit hårt mot Sveriges barnfamiljer. Vanliga familjer med vanliga inkomster har svårt att få pengarna att räcka till, och de familjer som hade det tufft redan innan krisen har drabbats extra hårt. Vi föreslår därför att bl.a. studiebidraget höjs med 200 kronor per månad 2025. För detta ändamål föreslår vi att ytterligare 774 miljoner kronor avsätts.

Sammantaget bör 774 miljoner kronor mer än vad regeringen föreslår anvisas inom utgiftsområdet för 2025.

2. Statens budget inom utgiftsområde 15, punkt 2 (V)

Daniel Riazat (V) anför:

Vänsterpartiets samlade förslag när det gäller statens budget finns i partimotion 2024/25:1924. Motionen behandlas i betänkande 2024/25:FiU1, och vårt samlade förslag framgår av reservation 2 i det betänkandet. I den motionen finns också ett förslag till ram för utgiftsområde 15. Vänsterpartiets förslag till statens budget för 2025 inom utgiftsområde 15 läggs fram i partimotion 2024/25:1908. Eftersom riksdagen genom sitt beslut den 27 november 2024 i det första steget av budgetprocessen har gett budgetpolitiken en annan inriktning än den jag önskar avstår jag från ställningstagande när det gäller statens budget för 2025 inom utgiftsområde 15. I stället lägger jag fram ett särskilt yttrande om vår politik inom utgiftsområdet. Vänsterpartiets budgetalternativ innebär följande satsningar utöver regeringens förslag.

Vänsterpartiet vill utöka antalet studieplatser på läkarutbildningen och sjuksköterskeutbildningen. Även bibliotekarieutbildningen behöver byggas ut och därför avsätts ytterligare totalt 81 miljoner kronor för ökade studiemedelskostnader för utbildningarna. Vidare bör vårdutbildade som väljer att bo och arbeta i glesbefolkade regioner få möjlighet att skriva av sina studieskulder och därför avsätts 39 miljoner kronor för ändamålet. Slutligen avvisas den effektivisering av det högre bidraget om 200 miljoner kronor som regeringen föreslår. Sammantaget avsätter Vänsterpartiet 320 miljoner kronor mer än regeringen 2025 på anslaget 1:2 *Studiemedel*.

Det är också viktigt att fler får möjlighet att studera och därför avsätter Vänsterpartiet 300 miljoner kronor mer än regeringen 2025 på anslaget 1:7 *Studiestartsstöd*.

Sammantaget bör 620 miljoner kronor mer än vad regeringen föreslår anvisas inom utgiftsområdet för 2025.

3. Statens budget inom utgiftsområde 15, punkt 2 (C)

Niels Paarup-Petersen (C) anför:

Centerpartiets samlade förslag när det gäller statens budget finns i partimotion 2024/25:2962. Motionen behandlas i betänkande 2024/25:FiU1, och vårt samlade förslag framgår av reservation 3 i det betänkandet. I den motionen finns också ett förslag till ram för utgiftsområde 15. Centerpartiets förslag till statens budget för 2025 inom utgiftsområde 15 läggs fram i kommittémotion 2024/25:2150. Eftersom riksdagen genom sitt beslut den 27 november 2024 i det första steget av budgetprocessen har gett budgetpolitiken en annan inriktning än den jag önskar avstår jag från ställningstagande när det gäller statens budget för 2025 inom utgiftsområde 15. I stället lägger jag fram ett särskilt yttrande om vår politik inom utgiftsområdet. Centerpartiets budgetalternativ innebär följande.

Det är viktigt att man uppmuntrar och underlättar för att fler ska kunna studera. För att öka genomströmningen och få fler i arbete behövs ett mer

flexibelt studiemedelsystem som premierar studenter som avslutar sina studier före utsatt tid men också är anpassat för dem som har behov av en lägre studietakt, t.ex. människor som har gått anpassad gymnasieskola eller är deltidssjukskrivna. Det ger fler möjlighet till en utbildning som leder till jobb. Det behöver också finnas flexibilitet för karriärväxling högre upp i åldrarna. Omställningsstudiestödet innebär att anställda kommer att få väsentligt förbättrade möjligheter att studera och ställa om under hela arbetslivet. Det är av stor vikt att stödet kommer till nytta.

Centerpartiet saknar ytterligare satsningar på yrkeshögskolan och föreslår därför en förstärkning, vilket innebär ökade kostnader för studiemedel. Därför föreslås ytterligare 63 miljoner kronor avsättas för detta ändamål 2025. Vidare behöver handläggningen av omställningsstudiestödet stärkas avsevärt och därför avsätts ytterligare 50 miljoner kronor för ändamålet. Regeringens förslag att avveckla studiestartsstödet är rätt men jag menar att detta kan ske snabbare än vad regeringen planerar och föreslår därför att detta anslag minskas med ytterligare 200 miljoner kronor under 2025.

Sammantaget bör 87 miljoner kronor mindre än vad regeringen föreslår anvisas inom utgiftsområdet för 2025.

4. Statens budget inom utgiftsområde 15, punkt 2 (MP)

Camilla Hansén (MP) anför:

Miljöpartiets samlade förslag när det gäller statens budget finns i partimotion 2024/25:3220. Motionen behandlas i betänkande 2024/25:FiU1, och vårt samlade förslag framgår av reservation 4 i det betänkandet. I den motionen finns också ett förslag till ram för utgiftsområde 15. Miljöpartiets förslag till statens budget för 2025 inom utgiftsområde 15 läggs fram i kommittémotion 2024/25:3067. Eftersom riksdagen genom sitt beslut den 27 november 2024 i det första steget av budgetprocessen har gett budgetpolitiken en annan inriktning än den jag önskar avstår jag från ställningstagande när det gäller statens budget för 2025 inom utgiftsområde 15. I stället lägger jag fram ett särskilt yttrande om vår politik inom utgiftsområdet. Miljöpartiets budgetalternativ innebär följande satsningar utöver regeringens förslag.

Alla ska kunna studera på högskola eller universitet oavsett var man kommer ifrån i samhället och landet. Miljöpartiet vill göra det enklare att ta steget att studera vidare genom att förbättra studenters bostadssituation och ekonomiska trygghet. Den som väljer att studera vidare ska kunna klara sig ekonomiskt. Att få ekonomiskt stöd från föräldrar är inte en möjlighet för alla och ska inte heller vara en förutsättning för att våga ta steget till vidareutbildning.

När Miljöpartiet ingick i regeringen drev partiet igenom en höjning av studiebidraget med 300 kronor. Studiemedlen behöver nu höjas med ytterligare 300 kronor i månaden och därför föreslås ytterligare 1,3 miljarder kronor tillföras anslaget 1:2 *Studiemedel*. Studenter är en grupp med mycket små ekonomiska marginaler och den ekonomiska stressen påverkar många

studenter negativt. En höjning av studiemedlet skapar bättre förutsättningar för att fler ska välja att vidareutbilda sig och för att de som väljer att göra det ska klara sig ekonomiskt. Bidragsdelen i studiemedlet har länge släpat efter prisutvecklingen och singelstudenthushåll tillhör den grupp som har drabbats värst av den höga inflationen. Anslag 1:2 *Studiemedel* bör höjas med ytterligare 190 miljoner kronor för att ge ukrainska flyktingar i Sverige tillgång till studiemedel. Detta är beräknat utifrån regeringens förslag om att tidigarelägga tidpunkten när det är möjligt att bli folkbokförd för ukrainska flyktingar med tillfälligt skydd och att många ukrainska flyktingar redan är folkbokförda enligt folkbokföringslagen.

Nivån på studiebidraget för elever i gymnasieskolan bör skyddas genom att indexeras och därför anslås ytterligare 800 miljoner kronor för ändamålet.

För att CSN ska få förutsättningar att hantera ansökningar för omställningsstudiestödet tillförs ytterligare 50 miljoner kronor för detta ändamål under 2025. Vidare bör hörande föräldrar med döva barn erbjudas fler timmars utbildning i teckenspråk och därför avsätts 5 miljoner kronor för en utbyggnad av utbildningen.

Sammantaget bör drygt 2,3 miljarder kronor mer än vad regeringen föreslår anvisas inom utgiftsområdet för 2025.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2024/25:1 Budgetpropositionen för 2025 utgiftsområde 15:

1. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2025 ta upp lån i Riksgäldskontoret för studielån som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 309 500 000 000 kronor (avsnitt 2.11.9).
2. Riksdagen anvisar anslagen för budgetåret 2025 inom utgiftsområde 15 Studiestöd enligt tabell 1.1.
3. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2025 ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst de belopp och inom de tidsperioder som anges i tabell 1.2.

Motioner från allmänna motionstiden 2024/25

2024/25:856 av Lorena Delgado Varas m.fl. (V):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det sociala utjämningsmålet inom den statliga studiemedelspolitiken bör återinföras och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:1908 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V):

Riksdagen anvisar anslagen för 2025 inom utgiftsområde 15 Studiestöd enligt förslaget i tabell 1 i motionen.

2024/25:2150 av Anders Ådahl m.fl. (C):

Riksdagen anvisar anslagen för 2025 inom utgiftsområde 15 Studiestöd enligt förslaget i tabellen i motionen.

2024/25:3067 av Camilla Hansén m.fl. (MP):

1. Riksdagen anvisar anslagen för 2025 inom utgiftsområde 15 Studiestöd enligt förslaget i tabell A i motionen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att målet för studiestödet ska kompletteras med att verka utjämnande samt bidra till social rättvisa och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:3217 av Amanda Lind m.fl. (MP):

81. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge ukrainska flyktingar bättre möjligheter till utbildning och tillkännager detta för regeringen.
93. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om studenters ekonomiska trygghet och tillkännager detta för regeringen.
101. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om omställningsstöd och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:3219 av Åsa Westlund m.fl. (S):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om den högre bidragsnivån inom studiemedlet och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ett mål för studiestödssystemet ska vara att det verkar utjämnande samt bidrar till social rättvisa, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
12. Riksdagen anvisar anslagen för 2025 inom utgiftsområde 15 Studiestöd enligt förslaget i tabellen i motionen.

BILAGA 2

Regeringens och motionärernas anslagsförslag

Anslag för 2025 inom utgiftsområde 15 Studiestöd

Tusental kronor

Anslag	Regeringens			Avvikelse från regeringen	
	förslag	S	V	C	MP
1:1 Studiehjälp	4 544 297	±0	±0	±0	800 000
1:2 Studiemedel	20 438 576	774 000	320 000	63 200	1 490 000
1:3 Omställningsstudiestöd	4 877 000	±0	±0	±0	±0
1:4 Statens utgifter för räntor på studielån	2 319 551	±0	±0	±0	±0
1:5 Bidrag till kostnader vid viss gymnasieutbildning och vid viss föräldrautbildning i teckenspråk	63 150	±0	±0	±0	5 000
1:6 Bidrag till vissa studiesociala ändamål	27 000	±0	±0	±0	±0
1:7 Studiestartsstöd	300 000	±0	300 000	-200 000	±0
1:8 Centrala studiestödsnämnden	1 204 748	±0	±0	50 000	50 000
1:9 Överklagandenämnden för studiestöd	19 144	±0	±0	±0	±0
Summa anslag inom utgiftsområdet	33 793 466	774 000	620 000	-86 800	2 345 000

BILAGA 3

Regeringens förslag till beställningsbemyndiganden

Det har inte väckts några motioner med anledning av regeringens förslag till beställningsbemyndiganden.

Beställningsbemyndiganden för 2025 inom utgiftsområde 15 Studiestöd

Tusental kronor

Anslag	Regeringens förslag	Tidsperiod
1:6 Bidrag till vissa studiesociala ändamål	4 000	2025
Summa beställningsbemyndiganden inom utgiftsområdet	4 000	